

Grondstoffen- diplomatie

We moeten nu investeren in onze onafhankelijkheid

door een actieve 'grondstoffen-diplomatie' waarbij we de toegang tot agrarische producten inzetten en innovaties op het gebied van landbouw en voeding ondersteunen.

door Thom van Gerwe en Roeland Donker

In Nederland en Europa moeten we snel 'aan de slag' om onze onafhankelijkheid te borgen en onze levensstandaard in lijn te brengen met onze liberale normen en waarden. We hebben grondstoffen nodig voor de energietransitie, voor ons voedsel – we hebben steeds meer monden te voeden – en voor onze fysieke behoeften aan smartphones, laptops, elektrische fietsen en auto's. Minder consumeren en

meer circulair produceren zal niet voldoende zijn om ons onafhankelijk te maken of onze levensstandaard significant duurzamer te maken. Daarbij staat opgelegde reductie van consumptie op gespannen voet met de vrijheid en sociale rechtvaardigheid die liberalen nastreven.

Wat kunnen we in Nederland en Europa doen om onze vrijheid ten opzichte van derde landen op het gebied van grondstoffen te vergroten? Waarom zouden agrarische producten onderdeel moeten zijn van onze buitenlandpolitiek? Een actieve handelspolitiek en een breed begrip van

grondstoffen kunnen volgens ons het antwoord zijn van een continent met beperkte hoeveelheden minerale grondstoffen.

Nooit eerder werden er wereldwijd zoveel grondstoffen ‘gemijnd’ als vandaag de dag. Onze vraag naar grondstoffen blijft stijgen door de groeiende (en bredere) welvaart in de wereld en de noodzakelijke transitities, zoals de energietransitie.¹ De winning van deze grondstoffen is sterk geconcentreerd. Maar liefst 24 procent van de wereldwijde koper komt uit Chili (en 42 procent van geraffineerd koper komt uit China).² Meer dan 60 procent van het lood komt uit drie landen: China (42 procent), Australië en de Verenigde Staten.³ Meer dan 80 procent van het ijzer komt uit vijf landen: Australië, Brazilië, China, India en Rusland.⁴ Naast deze bekende grondstoffen hebben we de kritieke grondstoffen, zoals dysprosium, praseodymium of ytterbium, die ook wel worden aangeduid als zeldzame aardmetalen. Gelukkig zijn deze metalen minder zeldzaam dan we denken, maar juist de winning ervan is nog meer geconcentreerd. China is veruit de grootste producent van deze kritieke grondstoffen (meer dan 70 procent van de wereldproductie),⁵ op afstand gevolgd door Australië (meer dan 10 procent van de wereldproductie). De toegang tot grondstoffen is niet eerlijk verdeeld. Door de groeiende vraag wordt de geografische en geo-

“We willen veel in Europa, maar we dragen weinig bij aan het winnen van grondstoffen.”

politieke dimensie van de winning van grondstoffen steeds belangrijker. De conflicten in het Midden-Oosten, Oekraïne en Rwanda, de Amerikaanse claim op Groenland, en de spanning in de Zuid-Chinese Zee gaan hand in hand met de daar aanwezige grondstoffen.

Europa kan de groeiende vraag naar grondstoffen moeilijk bijhouden. We willen veel in Europa, maar we dragen weinig bij aan het winnen van grondstoffen. Ondanks ontdekkingen van zeldzame aardmetalen in Zweden of Servië, breidt de Europese mijnbouw nauwelijks uit.⁶ De publieke opinie heeft lokaal moeite met het accepteren van de negatieve effecten van mijnbouw, terwijl de eigen vraag naar de grondstoffen uit die mijnbouw vaak wordt genegeerd. Binnen onze kaders zullen nieuwe Europese mijnen echter minder vervuילend zijn dan de bestaande mijnen in Azië of Afrika, want als we grondstoffen gebruiken, moeten we ook de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de mijnbouw nemen. De EU Critical Raw Materials Act uit 2023 moedigt terecht versnelde vergunningstrajecten en investeringen aan, maar besluitvorming verloopt traag, en het opzetten van productie op volle kracht kost rustig meer dan een decennium.⁷

Onafhankelijkheid vereist nu een actieve handelspolitiek op het gebied van grondstoffen. Het is echter niet eenvoudig voor Europa om aan ‘grondstoffendiplomatiek’ te doen, omdat we: (i) weinig kritieke grondstoffen mijnen, (ii) geen militaire macht willen inzetten om derde landen onder druk te zetten, en (iii) moeite hebben met milieupraktijken en werkomstandigheden in de landen die wel volop mijnen, waardoor er vaak geen gelijk speelveld is. Europa moet haar economische macht positief inzetten en de banden aanhalen met landen buiten de grote geopolitieke machtsblokken. Het Mercosur-verdrag – mits snel goedgekeurd – en de handelsverdragen met India, Australië en – eerder al – Canada zijn positieve ontwikkelingen. Maar de afhankelijkheid van grondstoffen uit de grote machtsblokken blijft bestaan.

Wij pleiten daarom voor een breed begrip van grondstoffen. Een troef die we namelijk kunnen inzetten is onze landbouw. Agrarische producten spelen nu nog een beperkte rol in de handelspolitiek, maar in een wereld met 10 miljard mensen in 2050 zal voeding belangrijker zijn.⁸ Ook in de landbouw zien we concentratie. De top 10 graanexporterende landen verzorgen bijna 70 procent van de globale export. Europa is gelukkig een buitengewoon vruchtbaar

“De Nederlandse land- en tuinbouw is al toonaangevend met haar innovaties.”

continent. Nederland in het bijzonder, waar 50 procent van de grond geschikt is voor landbouw, vergeleken met gemiddeld slechts 10 tot 15 procent wereldwijd. Gecombineerd met kennis, innovatie en ondernemerschap behoort Nederland tot een van de sterkste voedselproducerende landen ter wereld. De kracht van toegang tot voedsel moeten we in de juiste balans met onze leefomgeving brengen. Dit is wat ons betreft goed mogelijk en biedt onze boeren perspectief op de lange termijn. Daarnaast zullen we de rem moeten loslaten op innovaties in voeding. Er zijn tal van landbouwideeën en innovaties die ‘links’ en ‘rechts’ kunnen verenigen, zoals investeringen in moderne stallen en agrarisch ondernemerschap rondom bio- en gentechnologie, glastuinbouw en veredeling. De Nederlandse land- en tuinbouw is al toonaangevend met haar innovaties. We moeten deze sectoren ondersteunen.

De economische kracht van toegang tot voedsel, die gebouwd is op kennis, innovatie, ondernemerschap en agrarische grondstoffen, moeten we durven in te zetten om afspraken te maken met landen met minerale grondstoffen. In Nederland en Europa moeten we initiatieven en bedrijven ondersteunen die onze onafhankelijkheid op het gebied van agrarische en minerale grondstoffen kunnen waarborgen. Dat kan door: (i) voorspelbaar langetermijnbeleid te voeren, (ii) vergunningstrajecten te vereenvoudigen en te prioriteren

(zoals via de EU Critical Raw Materials Act), (iii) te zorgen dat de regelgeving en energieprijzen voor sleutelindustrie- en concurrerend uitpakken, en (iv) kapitaal beschikbaar te stellen voor risicovolle projecten binnen deze industrieën.

Als we in Nederland en Europa een actieve grondstoffendiplomatie voeren en agrarische producten daarin betrekken, dan kunnen we onze onafhankelijkheid borgen op onze eigen voorwaarden. Door zelf nu de controle te pakken, worden we als maatschappij minder afhankelijk en kwetsbaar en hebben we uiteindelijk een positieve invloed op de wereld.

Thom van Gerwe groeide op als boerenzoon en werd mijnbouwkundig ingenieur; hij werkt nu in de verwerking van agrarische grondstoffen. Vanuit die binding is hij actief voor Liberaal Groen, het VVD-duurzaamheidsnetwerk. Roeland Donker is jurist, econoom en software-ondernemer. Hij is bestuurslid bij Liberaal Groen, het VVD-duurzaamheidsnetwerk, waar hij verantwoordelijk is voor circulariteit, duurzaam ondernemen en grondstoffen.

1. McKinsey & Company, "The Raw-Materials Challenge: How the Metals and Mining Sector Will Be at the Core of Enabling the Energy Transition," accessed 4 september 2026, <https://www.mckinsey.com/industries/metals-and-mining/our-insights/the-raw-materials-challenge-how-the-metals-and-mining-sector-will-be-at-the-core-of-enabling-the-energy-transition>.
2. "Koper: Een Explosieve Belegging in 2026," De Lange Termijn, accessed 4 september 2026, <https://www.delangetermijn.nl/koper-een-explosieve-belegging-in-2026/>.
3. U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2026: Lead (Reston, VA: U.S. Geological Survey, 2026), <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2026/mcs2026-lead.pdf>.
4. "Top 10 Grootste IJzererts Producerende Landen ter Wereld 2023," Dutch Multimedia, accessed 4 september 2026, <https://www.dutchmultimedia.nl/top-10-grootste-ijzererts-producerende-landen-ter-wereld-2023/>; "Wereldstaalproductie in 2024 in Cijfers," Staalmakers, accessed 4 september 2026, <https://www.staalmakers.nl/wereldstaalproductie-in-2024-in-cijfers/>.
5. Centraal Bureau voor de Statistiek, "Kritieke Materialen in de Nederlandse Toeleveringsketen," CBS, 2023, <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/kritieke-materialen-in-de-nederlandse-toeleveringsketen/3-wereldwijde-productie-van-kritieke-materialen>.
6. LKAB, "LKAB," accessed 4 september 2026, <https://lkab.com/en/>.
7. European Commission, "Critical Raw Materials Act: Securing New Supply Chains for the EU's Green and Digital Future," press release, March 16, 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661.
8. Chris Bradley, Jeongmin Seong, Sven Smit, and Jonathan Woetzel, On the Cusp of a New Era? (McKinsey Global Institute, October 2022).